

Sara Gürbüz Özeren'in Eserlerinde Aktarılan Değerler ^a

ÇİĞDEM ÇAM TÜRKAN ^b & ABDULKERİM DİNÇ ^c

Geliş Tarihi: 03.04.2018 | Kabul Tarihi: 28.06.2018

Öz: Dünyada bilim, sanat, kültür, edebiyat v.b her alanda hızla ilerleme gerçekleşmektedir. Bu sevindirici duruma rağmen son yıllarda ülkelerin çoğunda başlayan önemli bir kaygı vardır: yitirilen değerler. Her alanda ilerleyen insanoğlu insanlık, ahlak, sevgi, saygı vb. hasletlerde sürekli kan kaybediyor. Savaşlar artıyor, açlık, yoksulluk... Komşular aç iken israflar yapılıyor. Kısaca insanlık can çekiyor. Bu durumu fark eden eğitimciler değerleri yeniden hayatımıza kazandırmak ve tekrar yaşanır bir dünya yaratmak için eğitim sistemleri başta olmak üzere tüm alanlara değerleri sindirerek koymaya çalışmış; böylece toplumların kanayan yaralarını iyileştirip gelecek neslin huzurlu, mutlu ve değerlerle donanımlı olmasını sağlamayı amaçlamıştır. Bu çalışmamızı insanlığın geleceği çocuklarımıza değerlerimizi masal tadında sevdirecek ve onları eğlendirirken değerler açısından eğitecek eserleri bulma kaygısıyla ortaya koyduk. Bu alanda çalışan Sara Gürbüz Özeren'in eserini inceledik.

Anahtar Kelimeler: Sara Gürbüz Özeren, çocuk edebiyatı, değerler, edebiyat, sanat.

^a Bu çalışma Abdülkerim Dinç danışmanlığında hazırlanan *Sara Gürbüz Özeren'in Eserinde Aktarılan Değerler* adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

^b İğdır Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu
cigdemturkan@gmail.com

^c Atatürk Üniversitesi KKEF Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Values Transferred to Sara Gürbüz Özeren's Works

Abstract: In the world science, art, culture, literature, etc. are progressing rapidly in every field. Despite this pleasing situation, in recent years there has been a major worry in the majority of countries: lost values. Human beings progressing in each area are humanity, morality, love, respect and so on characters are constantly losing blood. Wars are increasing, starvation, poverty... While neighbors are hungry, wastefulness is being made. In short, humanity is suffering. The trainers who noticed this situation tried to digest the values in all fields, especially the education systems, in order to bring the values back to life and create a world that will live again; thus aiming to heal the bloody wounds of the societies and ensure that the next generation is peaceful, happy and well-equipped. This work will endear us to taste tale of humanity and our values to our children's future, we have demonstrated the concern of finding the artifacts to educate while entertaining them in terms of values. We have studied the work of Sara Gürbüz Özeren, who works in this area.

Keywords: Sara Gürbüz Özeren, child literature, valuees, literature, art.

© Çam Türkan, Çiğdem & Dinç, Abdülkerim. "Sara Gürbüz Özeren'in Eserlerinde Aktarılan Değerler." *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 16 (2018), 321-339.

Giriş

Edebiyat, yüzyıllarca insanlığın ortaya koyduğu her türlü faaliyeti geniş ve etkin bir şekilde ortaya koyan sanat dalıdır. İnsan böyle şartlar altında kendi yapısına uyan bir seçeneklerden birini seçme iradesini kazanır. Sadece bir kitap dahi, kişilerin kişiliği, sosyal özellikleri, açısından farklı özelliklere sahip olacağına göstergesidir (Kavcar, 1999, s. 4). Yüzyıllardır insanlar duygu ve düşüncelerini edebiyat ürünleri vasıtasıyla anlatmış, dönemlerinin kültürünü yüzyıllar sonrasına bu kıymetli eserler aracılığıyla günümüze kadar ulaştırmışlardır.

Çocuk edebiyatı(yazını), erken çocukluk devresinden itibaren ergenlik evresini içeren devresinde, dilsel gelişimi ve kavrama yetilerine göre çocukların duygu ve düşüncelerinin sanat özelliği olan ürünlerin genel ismidir (Sever, 2012, s. 17). Çocuk edebiyatı, çocukluk döneminde bulunan canlıların hayal, duygu ve fikirlerine değinen tüm edebi ürünleri tanımlar. Bu yazınların da aynen yetişkinler için hazırlananlar gibi iyi ve etkileyici olması gerekir (Oğuzkan, 2000, ss. 2-3). Çocuğa hitap eden bu edebi ürünler için tıpkı yetişkinler için duyulan sanatsal ve içerik ahengi kaygısı duyulmalı ve muhatabı olan çocukların hem ruhsal hem de sanatsal doyuma ulaşması için yazarların titizlikle ürünler ortaya koyması gerekmektedir.

Çocuk edebiyatı, canlının değerini ortaya koymak, ayrıca yaratıcı yetisini oluşturmak amacıyla uygun yapı meydana gelir. İleri medeniyete sahip fertlerden meydana gelen toplumlar, büyük medeniyetler oluşturabilir, böylece huzurlu ve güzel bir kâinat meydana gelir. Bu bağlamda tüm toplumların kişilerin niteliklerini artırmaya dikkat edilmesi gerekir (Güleryüz, 2006, s. 37).

Çocuk edebiyatı, çocukluğun ilk dönemlerinden başlayarak bütün çocukluk dönemlerini ele alır. Duyarlılıklarını ve deneyimlerini tartışarak, çocuğu bir bütün halinde kucaklar. Dolayısıyla çocuk edebiyatı, yazarının "Neyi yazmalıyım?" ifadesi yerine "Nasıl?", "Ne kadarını?" ve "Niçin yazmalıyım?"

biçiminde tasarlandığı ve irdelendiği bir süreçtir. Çocuk edebiyatı, edebiyatın tüm dallarında ve söz sanatlarında yer alan değerlerin tümünü içeren bir daldır. Çocuğun gelişimiyle ilgili değerler yaşama, ahlaki, vicdani değerler ile daha fazla önemsenerek, bunların göz önüne alınmasına katkı sağlayacak bir daldır (Yalçın ve Aytas, 2005, ss. 17-18). Edebiyat ürünleri insana özgü bazı değer ve niteliklerin yerleşmesi, dönemin gerektirdiği değerlerin kabullenilmesi aşamasında değerli roller üstlenir. Kısaca edebi eserler hem bireylere yeni değerler kazandırma yolunda nasihatlerde bulunur, hem de insanoğlunu bu bağlamda yetiştirir. Çocuk edebiyatına ait ürünler, çocukların dil gelişimine katkı sağlamakla birlikte çocuğun milli, ahlaki ve manevi değerlerin kazandırılmasına yardımcı olmaktadır. Aile ve okullarda kazanılan değerler edebi eserler yoluyla pekiştirilebilir. Edebi eserler çocuklara değerleri aktarmada etkili araçlardır. Çünkü çocuklar kitapların büyüdü dünyasında kendilerini kahramanla özdeşleştirirler. Kahramanın yaptığı iyi davranışlarla sevinir olumsuz durumlar karşısında onlarla beraber çıkış yolları ararlar. Empati başta olmak üzere pek çok değeri içselleştirmelerinde kullanılabilir en etkili araçlar kitaplardır.

Çocuk edebiyatı ürünleri, çeşitli bilgi ve becerileri kazandırmada ve içinde yaşanılan topluma ait değerlerin farkına vardırma önemli bir araç olarak kullanılmalıdır. İnsan hayatını bu kadar olumlu etkileyen edebiyat ürünlerinin hayatı yeni tanımaya çalışan çocuklarımız için de çok önemli deneyim kaynakları olduğunu bilmemiz gerek. Çocukları hayata hazırlayan bu ürünler, birlikte yaşamı kolaylaştıracak ve iyi insan olarak nitelendirdiğimiz kişilerin yetişmesini sağlayacaktır. Bu eserler, donanımlı bireyler yetiştirirken bizlere kaynak olacaktır. Kitaplar çocuklara yeni bakış açıları kazandırma, deneyimlerini zenginleştirme ve okuma alışkanlığı edinmeleri gibi kazanımlarla birlikte içerdiği değerlerle karakterli bir nesil yetişmesine yardımcı olmaktadır. Yetişkinler gibi çocuklar da kendilerine nasihat edilmesinden pek haz almazlar. Bu nedenle mesajını dolaylı yoldan aktaran, nelerin doğru olduğunu ve nasıl davranılması

gerektiğini hissettiren kitaplar onların doğruyu bulma ve benimsemelerini kolaylaştırır.

Küreselleşme toplumların gelişmesine imkân sağlamanın yanı sıra olumsuz bazı etkilere de neden olmuştur. Bireyleri ve toplumları olumsuz etkileyen bu durum özellikle değerlerin yitimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde, birçok ülkede ve ülkemiz de insani değerlerde önemli sorunlar görmek mümkündür. İstenmedik bu durum, toplumların insani yönünü yok edecek düzeylere ulaşmak üzeredir. İnsanlar, bütün değerlerden uzaklaştıkça, insanlığını da yitirmekle karşı karşıya kalmaktadır. Var olan bu olumsuz gidişatı olumluya dönüştürmek için, nerdeyse tüm dünya bir arayış içindedir. Bütün bu çabaların nihayetinde, eğitimin tüm kademelerinde uygulamak için “değerler eğitimi” olarak söylenen yeni bir eğitim sistemi önerilmiştir (Yaman, 2012, s. 15). Değerlerin eksikliğinin ve artan öneminin gün geçtikçe daha çok hissedilmesi bu kavramın da sık sık telaffuz edilmesine ihtiyaç doğurmuştur. Bu nedenden ötürü değerler ve değer eğitimi kavramını iyi anlayabilmemiz için değer kavramının ne anlama geldiğini bilmemiz gerekiyor.

Değer, sözlükte; bir şeyin tam karşılığı, sahip olduğu yüksek vasıf, kıymet anlamında geçmektedir. Bir diğer tanımla, toplumda insanın insanca yaşamasını, toplumla ve öteki insanlarla uyumlu olmasını sağlayan, paylaşılan, yaygınlaşan ve neticede benimsenen tutumdur (Büyük Türkçe Sözlük, 2008, s. 350). Değerler vasıtasıyla toplumda birey iyi-kötü, doğru-yanlış ayrımını yapmakta; birlikte hareket ederek toplumsal bütünlük bağıni kuvvetlendirmektedir (Kanak, Önder ve Subaşı; 2018)

Değerler; genellikle arzulanan, davranışlar bir ölçüt olarak kullanılan ve inanılan olgulardır. Sosyal bilimlere ilk kez Znaniecki tarafından kazandırıldığı söylenir. Değer kavramı, Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamındaki “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995, s. 83).

Yüzyıllar boyunca değerler çoğu bilim dalının uğraş konu-

su olmuş, her bilim dalı kendi perspektifinden değer tanımlaması yapmış ve değerler sorununa çözümler üretmeye çalışmışlardır.

Değer kavramı, genel olarak anlamını felsefeye borçludur. Alman metafizikçi W. Windelband, felsefeyi “değer felsefesi” şeklinde tanımlar. Yazar, yapılacak değerlendirmenin ancak kişiye göre olabileceğini savunur. Dupreel, Le Senne, Scheler, Nietzsche gibi düşünürlerin görüşlerinde değer, daha çok, değer yargıları ve kuramları açısından ön plândadır (Özensel, 2003 s. 218). Aydın “değer” kavramını şöyle tanımlıyor: “Sosyolojide değer, birey ve grup için faydalı, birey ve grup için arzulanan, birey veya grup tarafından hoşlanılan her şeydir” (Aydın, 2011, s. 39).

Toplumda bireyleri kontrol etmeyi sağlayan ve bireyin de kendisini kontrol etmesini kolaylaştıran unsurlardan biri değerlerdir. Kişinin toplumdaki statüsünün belirlenmesinde sahip olunan değerler etkili olmaktadır. Birey sahip olunan değerler yoluyla, öteki insanlarla etkin bir iletişim kurabilir ve sosyal konumu için uygun çalışma yapabilir (Yazıcı, 2006, s. 499).

Toplumun büyük kesimlerince kabul edilen değerler, korunmaya çalışılan ve inanılan davranış biçimleridir. Değerler bu nitelikleriyle milleti millet yapan bir bütün meydana getirir ve “kültür” kavramı ile de ilişkilendirilir (Özbay, 2002. s.114). Tıpkı kültür gibi değerler de millidir. Her değer o milletin hayata bakış açısını yansıtır. Japon milletine ait değerler ve normlar Japonların inanç ve anlayışını yansıtırken; Türk milletine ait değerler ise Türk’ün hayata bakış açısını yansıtır.

Değerler sosyal, kültürel ve bireysel değişmelerden etkilenmektedir. Bu özelliği değerlerin zaman içinde değişebildiğini ortaya koymaktadır. Ancak değerlerdeki değişim ani ve hızlı bir şekilde ortaya çıkmaz, yani değerlerde süreklilik de görülmektedir. Buradan hareketle değerler çok değişken olsaydı insan kişiliğinin ve toplumun sürekliliğinin mümkün olmayacağı, eğer onlar hiç değişme göstermeselerdi, bu sefer de hem bireylerin kişiliklerinin hem de toplumda değişmelerin meydana

na gelemeyeceği rahatlıkla ifade edilebilir. İşte bu noktada değerlerin bireysel tutumlarla ve sosyal normlarla ilişkisi ortaya çıkmaktadır(Yapıcı ve Zengin, 2003, s. 179).

İnsanlar başkaları ile aralarında benzerliklerden hoşlanır; kendileriyle benzer davranışlarda bulunmalarını ister. Böylece özgüven duygusu gelişir(çünkü başkaları da onların tercihlerini onaylamış olmaktadır). Benzer şeyleri yapmayı doğru bulan insan çocuklarının da değerleri öğrenmesini, onların da kendilerine benzer davranışlarda bulunmasını sağlamak isterler. Bu nedenle evrensel değerlerin yanında ulusal değerlerin de çocuklara kazandırılmasını amaçlarlar. Bu nedenle toplum değerlerini sürdürmek ancak onları yeni nesillere aktarma yoluyla gerçekleştirebilir. Türk toplumu için, Yunus Emre ve Mevlana değeri hem ulusal hem de evrenseldir. Çocuklarımızın aynı yönde, benzer tercihler vermelerini sağlamaya yönelik bir eğitim; değer eğitimidir. Bu nedenle ilk olarak değer eğitimi çocuğun yaşadığı yerde kabul gören davranışların kazandırılması anlamındadır. Yani, yetişkinlerin yaşadıkları ortamda sergilemedikleri davranışlardaki değerlerin çocuklara kazanılma ihtimali de yoktur. Toplumun değer yargılarından davranışa ne yansırsa çocuklar için de değerli o olur. Bu nedenle değer eğitimi yaşayan ve yaşanılan bir eğitimidir(Bacanlı, ss. 20-21).

Değerler eğitimi değerleri öğretmek temeline dayanır. Değerler eğitimi bireyin aklına ve kalbine seslenmeli ve iyi olmayı, iyilik yapmayı ve iyiliği sevdirmeyi amaçlamalıdır. Çocukta akıldan önce duygu geldiği için değer eğitimi öncelikle çocuğun duyarlılığına seslenmelidir. Değerler eğitimi, iradeyi de etkilemelidir. Bilgi ve beceri vicdanla desteklenmeli; çocuğun sahip olduğu engin bilgiye büyük bir kalp de eşlik etmelidir. Maddiyat ve merhamet insanda paralel büyümelidir. Ahlaklı ve karakterli olmayan insanlar, para, beden ve gücünü öteki insanlar için harcamazlar (Aydın, 2011, s. 6). Bireyin toplumsal açıdan birlikteliğini sağlayan değerler formal veya informal eğitim yoluyla açık yada gizil biçimde ve genellikle sosyal-bilişsel bir süreç içerisinde bireye kazandırılır (Berkant, Efendioğlu, Sür-

meli, 2014: 428). Doğruluk, dürüst olmak, saygı-sevgi, sadakat, yardımseverlik gibi pek çok etik değer formal ve informal eğitim ile bireylere kazandırılırken; bireyin yaptığı davranışların ve tutumların iyi olup olmadığı informal eğitim yoluyla okul aile ve çevre aracılığıyla öğretilmektedir (Erol, Tütak; 2015).

Toplumları bu kadar etkileyen değerlerin öğretiminin de böylece ne derece önemi olduğu ve değer eğitiminin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. İnsanı bir robot veya bir makine olarak düşünmek mümkün değildir (Meydan, 2014). Bu nedenle, çocuklarımızı iyi yetiştirmek için büyüklerimize önemli görevler düşmektedir. Ailede başlayan değer eğitimi, eğitimin her kademesinde devam ederek değerlerin nesiller boyunca aktarılmasında önemli bir adımı oluşturur. Okula başlayan çocuk pek çok kişiyle etkileşim kurar ve bu dönemde toplumla uyumlu olması gerekir. Bunu sağlamak için yaşadığı topluma ait değerleri öğrenip hayatına uygulamalıdır.

Değerleri incelemek tutum ve davranışları incelemekten daha kolay sonuca ulaştırır. Davranışları ele alarak topluma ve bireye ait değerlere ulaşmaktansa değerlerden yola çıkılarak tutum ve davranışlara varmak daha güvenilir sonuçlar verir. Bu yüzden gözlem ve ölçümle değerlendirile bilinen değerlerden yola çıkarak tutumlar hakkında daha rahat konuşabiliriz. Böylece insanların tutumlarını ve davranışlarını anlamak için değer incelenmesinin gerekliliği ortaya çıkar.

Değerler üzerinde geçmişten günümüze araştırma yapan bilim adamları değerleri çok farklı şekilde sınıflandırmışlardır. Bu sınıflandırmalardan en çok bilinenleri; Nelson, Rokeach, Spranger ve Schwartz'a ait olanlardır. Bu çalışmamızda değerlerin sınıflandırılmasında Spranger'in değer sınıflandırmasına göre eserler analiz edilmiştir. Değerlerin detaylı ve belirgin farklılıklarına göre gruplara ayrılmış olması hangi değer hangi grupta olduğunu bulmamızı kolaylaştırmış ve değerlerin tasnifinde bize kolaylık sağlamıştır.

Değer testini Psikolojide ilk kez Spranger 1928 yılında yapmıştır. Spranger, deneklerde hâkim olan değerleri dikkate

arak onları kişilik tiplerine ayırmış ve tüm insanların altı temel kişilik tipinden birine gireceğini ifade etmiştir. Spranger ve ondan ilham alarak "Study of Values" adlı çalışma yapan Allport, Vernon ve Lindzey'den sonra değerleri altı grupta toplamışlardır(Güngör, 2000, s. 84). Bu grupları şöyle sıralayabiliriz: estetik, bilimsel, ekonomik, siyasi, sosyal ve dini değerler.

Güngör(2000, s. 85), bilim adamlarının hazırladığı değer kategorilerine ahlaki değerleri de eklemiş; ahlaki değerler kategorisine doğruluk, dürüstlük, yardımseverlik ve hoşgörülü olma vb. değerleri de ilave etmiştir.

Değerlerin nesilden nesile aktarılmasında edebi eserler de rol üstlenirler. Çocuklar için büyük öneme sahip çocuk edebiyatı ürünleri değer aktarımında da bir görev üstlenmelidirler. Bu çalışmada Çocuk edebiyatı Yazarı Sara Gürbüz Özeren'in *Erdemlerimizi Keşfedelim 7 Vefalı At* adlı eserinde hangi değerlerin aktarıldığı tespit edilecektir.

Araştırma Konusu ve Problemi

Araştırmanın konusu, Sara Gürbüz Özeren'in *Erdemlerimizi Keşfedelim 7 Vefalı At* adlı eserinde Aktarılan Değerler 'dir. Araştırma problemi: Araştırma problemi, Sara Gürbüz Özeren'in *Erdemlerimizi Keşfedelim 7 Vefalı At* eserinde aktarılan değerler nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Araştırma, bir çocuk edebiyatı yazarı olan Sara Gürbüz Özeren'in eserlerinde hangi değerleri çocuklara aktarmayı istediğini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda toplumsal değerlerimizi yazarın eserleri aracılığıyla tanıtmak ve eğitimcilerle yardımcı olmaktadır. Yaşadığımız çağda çocuğa değer kazandırmanın önemsendiği görülmektedir. İncelenen bu eserin karakter eğitime katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Önemi

Yapılması planlanan çalışma, modernizm ile yozlaşmaya başlayan değerlerimize sahip çıkmanın önemini vurgulamayı amaçlamaktadır. Sosyal çözümlerin yaşandığı bu dönemde

toplumsal değerlerin, planlı programlı şekilde öğretilmesi, aktarılması ve literatüre katkı sağlanması açısından önemlidir. Bu çalışmayla beraber Sara Gürbüz Özeren'in eserlerine aktarılan değerler açısından bir bakış açısı kazandırılması hedeflenmektedir.

Yöntem

Sara Gürbüz Özeren'in Çocuklar için yazdığı *Erdemlerimizi Keşfedelim 7 Vefalı At* adlı eserin içerdiği değerleri belirlemeye yönelik bu çalışma nitel bir araştırma olduğu için verilerin analizi sırasında da nitel araştırma yöntemine uygun olan içerik analizi ve betimsel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Ne, Nasıl, Niçin sorularına cevap alınmak istenmiştir.

Araştırma Yöntemi/ Deseni/ Modeli

Araştırmada, belirlenen amaçlar için deneysel olmayan yöntemlerden tarama (survey) modeli ve içerik analiz yöntemi kullanılacaktır. Çalışmada Sara Gürbüz Özeren'in eserinden yararlanılacaktır. Değer incelemeleri bu eser üzerinde şekillenecek, yorumlanmaya ve çözümlenmeye hazır hâle getirilecektir.

Bu çalışmada, yazarın eserindeki metinler çözümlenerek Değerler Eğitimiyle bütünleştirilecektir. İçerik analizi ve literatür taraması yöntemleri kullanılarak, çalışma nitel araştırma ekseninde şekillendirilecek ve sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır.

Evren ve Örneklem/Araştırma Grubu

Sara Gürbüz Özeren'in çocuk eserleri değerler eğitimi ve çocuk edebiyatı açısından oldukça önemlidir. Bu nedenle bu çalışmada Sara Gürbüz Özeren'in çocuklar için yazmış olduğu eserlerinden *Erdemlerimizi Keşfedelim 7 Vefalı At* adlı eseri içerdiği değerler açısından incelenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma betimsel bir çalışma olduğu için veriler, Nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi ve betimsel analiz tekniği yoluyla toplanacaktır. İçerik analizi, nitel veri analiz yöntemlerinden en çok tercih edilenlerden biridir. İçerik analizi genellikle yazılı ve görsel veri analizinde tercih edilir. İçerik

analizinde tümden gelimci bir yol izlenir. Bu yöntemde araştırmacı öncelikle araştırma konusuna ait kategoriler oluşturmaktadır. Daha sonra, araştırmacı incelediği verileri bu kategorilerden uygun olana yerleştirmektedir (Özdemir, 2010. s. 335). Betimsel analiz, çeşitli tekniklerle toplanan verilerin belirlenmiş temalar çerçevesinde özetlenme ve yorumlanmasını kapsayan nitel bir veri analiz türüdür. İçerik analizinde asıl amaç elde edilen bulguların okuyucuya özetle ve yorumlu bir şekilde sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde takip edilen süreç şu şekildedir: Değerler ve değerler eğitimi kavramlarının çerçevesi oluşturulmuştur. Bu eserin kavramsal çerçeveye uygunluğu incelenmiştir. Değerler, uygun eserlerdeki metinler içinde tespit edilmiştir. Kitapta yer alan ve önceden tespit edilmiş olan kavramsal bütünlüğe uygun olarak belirlenen metinler, değerler eğitimine ait belirli başlıklar altında değerlendirilmiştir. Yazarın eserleri içerisinde tezin amacına uygunluğu tespit edilen metinler, nitel bir bakış açısıyla ve çeşitli bilimsel görüşlerle desteklenerek çözümlenmiştir.

Bulgu ve Yorumlar

a. Azimli Olma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Azim bir işteki engelleri yenme kararlılığıdır. Kararlı olup yapmak istediğimiz doğru işlerde ısrar edersek sonuca ulaşmada da daha şanslı oluruz. Önemli olan kişinin istemesi ve istediği sonuca ulaşmada sebat göstermesidir. Sabredip azmedersek üstesinden gelemeyeceğimiz iş, halledemeyeceğimiz zorluk yoktur. Çocuklarımıza azimli olmanın önemini anlatmalıyız ancak azim ile hırs arasındaki ayrımı da kavratmak şartıyla. Hedefe ulaşmak için her şey mubahtır düşüncesi aşılırsa ilerde baş edemeyeceğimiz bir nesil yetiştirmiş oluruz.

Yazar da eserinde azimli olmanın önemine değinmiş azmi sayesinde hayatta kalmayı başaran bir civcivin öyküsüyle değeri özümsemelerini amaçlamıştır. Ayrıca hikâyesinde azim saye-

sinde çevreden de olumlu destek alınacağı belirtilmiş; olumlu hedefler için azim gösterdiğimizde çevremiz tarafından da gerektiğinde destekleniriz mesajı verilmiştir.

“Sürünün içinde siyah, cılız bir civciv vardı. Bir anda tökezledi ve seçme bandından aşağı düştü. Debelendi. Sonra doğrulup kayıp giden banda baktı. İçinden “Orda olmalıyım! Başarmalıyım.” dedi.

Koştı, bandın başlangıç yerine geldi. Bütün gücünü topladı. Minik kanatlarını açtı ve banda sıçradı. Ne yazık! Tekrar düştü. Ayıklama bandı durmadan ilerliyordu. Kara civciv, güçsüzler ordusuna katılmıştı. Belki de itlaf edilecekti.

Korktu. Geriye döndü ve ileri giden banda inat yeniden koştu. Ayıklama bandının başına geldi. Boynunu uzattı, kanatlarını açtı. Son bir hamle yaptı. İşte istediği olmuştu. Kendini bandın içinde buldu.

Ancak birkaç metre gidebilmişti. Yeniden elendi ve itlaf bandına düştü. “Hayır!” dedi kendi kendine. “Yaşamak benim de hakkım!” tekrar geri döndü. Minik bacakları yorgunluktan kırılacak gibiydi. Fakat o dişini sıktı. Ters yönde koştu. Eleme bandının başına geldi. Bu kez önünde giden tombul civcivlerin üstüne basa basa banda çıktı. Yeniden başarmıştı.”(EK-Direnış, s.43-44)

“Ne var ki kara civcivin ne kadar azimli olduğunu hesaba katmamışlardı. Düşer düşmez kendini topladı. Geri döndü ve hızla geriye koştu. Onunla birlikte elenenlerin hiçbiri bu gayreti göstermiyordu.”(EK-Direnış, s.44-45)

“Veterinerin gözü kara civcivdeydi. Son yarım metrede zavallı civcivin eleneceğinden hiç şüphesi yoktu. Uzandı, civcivi avucunun içine aldı. Bir sonraki banda yavaşça bıraktı.”

-Güle güle kara civciv! dedi. Umarım bu azmin tükenmez. Hayatta kalabilmek için verdiğin çaba övgüye değer.”(EK-Direnış, s.47)

“Kara civciv, eleme bandından başarıyla geçmiş sağlıklı civcivlerin arasına karışmıştı. Hızla ilerledi. Artık korkmuyordu. Azminin sayesinde başarmıştı.”(EK-Direnış, s.48)

“Ali dayı ne yapsa Yaşar’ı vazgeçiremedi. İlle de o huysuz atı tec-

rübe edecekti.”(EK- Vefalı At, s.10)

b. Cesaret Değeri ile ilgili Bulgu ve Yorumlar

Cesaret, doğru yönde kullanıldığı takdirde insanlara her zaman yeni fırsatlar ve kendilerini geliştirme imkânı sağlar. Çocuklar ne zaman cesurca davranmaları gerektiğini öğrenirlerse attıkları adımlardan pişman olmaz ve kendilerine duydukları güveni yitirmezler. Cesaretsiz olmak kadar yersiz cesaret de insanlara zarar verir. Bu bakımdan doğru yer ve doğru zamanda cesur davranmak önemlidir. Sara Gürbüz Özeren, masal ve hikâyelerinde gerektiği yerde cesur davranan insanlara yer vermiştir. Bu insanlar, cesur olmaları sebebiyle hayatlarını kolaylaştırmış ve başarıya ulaşmışlardır.

Özeren, özellikle masallarında korkusuzca davranan insanları ön plana çıkarmıştır.

- O deli ata binmene izin vermeyeceğim, dedi Ali dayı.
- Neden?
- Düşüp parçalanmana göz yumacağımı mı sanıyorsun?
- Düşmeyeceğim!
- At deli diyorlar.
- Desinler.
- Bu kış günü başıma iş çıkarmak mı istiyorsun?
- Korkma, bir şey olmaz.

Ali dayı ne yapsa Yaşar'ı vazgeçiremedi. İlle de o huysuz atı tecrübe edecekti.(EK-Vefalı At, s.10)

c. Doğa Sevgisi Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Doğa canlı ve cansız varlıkların tümünü kapsar. Doğadaki her olay ve süreç bir etkileşim içerisindedir. Birini diğerinden ayırt etmek olanaksızdır. Doğaya yapılan dışarıdan müdahaleler doğal yapıyı bozmakta ve başta insanlar olmak üzere tüm canlıların hayatını olumsuz yönde etkileyebilecek etkilere yol açabilmektedir. Böyle bir olumsuz duruma sebep olmamak için insanların çok dikkatli olması gerekiyor. Doğanın dengesini bozacak davranışlardan uzak durmalı çevreyi temiz tutma ko-

nusunda hassasiyet göstermeli, ağaçlandırma ve yeşillendirme faaliyetleri ile doğaya fayda sağlamalıyız. Yazar eserinde ağaçları keserek doğaya zarar vermenin yanlışlığını belirmiş. Bir ağaca bile yapılan haksızlığın yanlışlığını vurgulamıştır.

Bakmış ki ulu bir ağacı devirmiş, tomruk tomruk ayırmış, kırıp döküyor.

Dervişin içi sızlamış.

-Bre adam! demiş. Şu çürümüş kütükler, beri taraftaki kurumuş dallar neyine yetmiyor? Genç bir ağacı kesmek sana yakışır mı? Bir ağacı kesmek, bir cana kıymak gibidir, bilmiyor musun?(EK-Kuruyan Ağaçlar, s.36-37)

d. Dostluk Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

İnsan doğası itibariyle sosyal bir varlıktır. Bundan dolayı hayatının hemen hemen her alanında diğer insanlara ihtiyaç duyar. Bu ihtiyacı da kimi zaman ailesiyle, kimi zamansa dostlarıyla giderir. Özellikle insanın karakterinin şekillenmesinde dostlarının önemi büyüktür. Bu nedenle insanın dost seçimi çok önemlidir. Öyle ki iyi bir dost insanı iyiliklere sevk ederken, kötü bir dost da insanı kötülöklere sevk eder. İnsanın kişiliğinde bu derece önemli olan dostluk kavramı Özeren'in hikâyelerinde de kendine yer bulmuştur.

Yazar, *Vefalı At* hikâyesinde dostluğun hayata anlam kattığını, bir dosta sahip olmanın dahi mutluluk verdiğini dile getirerek dostluğun önemine dikkati çekmiştir.

O karlı tepede başlayan dostluk, gün geçtikçe gelişti, derinleşti. Yıldız Yaşar'ın sesini duyunca yerinde duramıyor, kişniyor sevinçle kuyruğunu sallıyordu. Yaşar da Yıldız'la birlikte gezinirken çok mutlu oluyordu. (EK-Vefalı At , s.17)

e. Hasta Ziyareti Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Toplumumuza ait en önemli değerlerden birisi de hasta ziyaretidir. Hasta yakınlarımıza ve akrabalarımıza bu zor zamanlarında destek olmak, moral vermek ve yalnız olmadıklarını hissettirmek için onları muhakkak ziyaret etmeli sıkıntılarını paylaşarak onlara destek olmalıyız.

Aradan haftalar geçmişti. Anneannesinin hasta olduğunu duydu-
lar. Pelin ile annesi o akşam, apar topar otobüse bindiler. Bir an
evvel gitmeleri gerekiyordu. (EK-Pelin'in yolculuğu s. 28)

f. Misafirperverlik Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Misafirperverlik toplumumuzun önemli özelliklerinden bi-
ridir. Yurdumuza, evimize gelen insanları en iyi şekilde ağırla-
mak anlamına gelen misafirperverlik değerine Özeren eserinde
yer vermiş; misafirlere güzel hizmet etmenin önemine değin-
miştir.

Olur mu ya çocuğum. Onlar senin konuklarındı. Oyuncaklarını
vermeli ve onları güzel ağırlamalıydın. (EK-Pelin'in yolculuğu s.
27)

Köy odası hınca hınç dolmuştu bu akşam. Muhtarın konukları ha-
tırı sayılır kişilerdi. Onları layığıınca ağırlamak boynunun borcu
idi. (EK- Vefalı At s. 5)

g. Paylaşma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Paylaşım, toplum hayatının devamlılığı için en önemli tu-
tumlardan biridir. İnsanlar ellerindeki ihtiyaç sahipleriyle
paylaştıklarında toplum içerisinde birlik ve beraberlik duygusu
güçlenir. Bu sayede toplumsal barış ve huzur ön plana çıkar.
Karşılıksız verdiğimiz her şey paylaşmaya girmektedir. Bu
değer yardımseverliği de içinde barındırır. Yazar *Pelin'in Yolcu-
luğu* adlı hikâyesinde paylaşmayı bilmeyen Pelin'in bir yolcu-
luk sırasında yaşadığı olaylar sonucunda bu değer kazanışını
anlatıyor.

Yan koltukta oturan yaşlı bir teyze, kocaman bir dilim kek uzattı.

- Alır mısın yavrum? Burada neyimiz varsa paylaşmalıyız. Zor
anlarda insanlar birbirlerine destek olmalı" (EK- Pelin'in Yolculu-
ğu s.30)

Pelin yaşlı kadının uzattığı keki aldı.

- Yemeğinizi benimle paylaştığınız için teşekkür ederim, dedi.

Önde oturan bir teyze, iki kutu meyve suyunu uzatarak:

- Lütfen alınız kardeş, dedi Pelin'in annesine.

Pelin'in annesi teşekkür ederek meyve sularını aldı, birini kızına uzattı.

Diğer yolcular da birbirlerine öteberilerini veriyorlar, bu sıkıntılı anlarda paylaşmanın hazzını yaşıyorlardı. (EK- Pelin'in Yolculuğu s. 32)

- Anneciğim, dedi, paylaşmak ne güzel bir şeymiş. Evimize dönünce bütün arkadaşlarımdan özür dileyeceğim. Bundan sonra oyuncaklarımı onlarla seve seve paylaşacağım.

- Bunu anlamana çok sevindim kızım, dedi annesi. Sonra da Pelin'e sıkı sıkı sarıldı.

Yolun açıldığı haberi gelince herkes derin bir nefes aldı. Bu arada Pelin, bu zorunlu mola sırasında çok önemli bir şey öğrenmişti: Paylaşmak! İçi huzur doluydu. Artık bencillik etmeyecek, gerektiği zamanlarda paylaşmayı bilecekti. (EK- Pelin'in Yolculuğu s. 33)

h. Şefkat Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Şefkat; sevgiye muhtaç ve yardıma ihtiyacı olanlara karşılıksız merhamet duygusuyla yardıma koşma, acıyarak sevme olarak tanımlanabilir. *Vefalı At* adlı eserde sevgi ve şefkatin kalpleri yumuşattığı ve en erişilmez olanın yüreğine bile bu sayede ulaşılabilceği aktarılıyor.

Yaşar yavaşça boynuna doğru uzandı. Elini şefkatle boynunda gezdirdi. Yelelerini okşadı. Parmakları yavaşça Yıldız'ın yanaklarına kaydı.

- Aferin sana aslanım! diyordu, sevgi dolu bir sesle. Aferin sana! Başardın! Yüzümü kara çıkarmadın. Sen iyi bir taysın!" (EK- Vefalı At s. 13)

Yıldız, ilk defa duyduğu bu sevgi dolu sözlerle adeta kendinden geçiyordu. Hırçın bakışları yumuşadı. Nefes alıp verişini rahatladı. Uysal uysal başını salladı.

Yaşar'ın eli hala uzun boynundan çenesine, oradan yanaklarına ve alınına gidip geliyordu. Yıldız, sırtındaki süvariye derin bir sevgiyle bağlandı. O istese, sırtından yere hiç indirmezdi. (EK-

Vefalı At s. 15)

Yaşar, hayvanın boynunu, yelesini, kafasını okşadı. Bir avuç kuru üzümü eliyle yedirdi. Yıldız, hiç huysuzlaşmadan Yaşar'ın ardı sıra yürüdü. Görenler bir anda şaşakaldılar. (EK- Vefalı At s. 16)

1. Vefalı Olma Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

Sevgide, dostlukta, bağlılıkta devamlılık anlamına gelen vefa, yapılan iyilikleri unutmama, iyilikte bulunanlara fazlasıyla veya daha güzeliyle karşılık vermeye devam etmektir. Vefa dostluğun ve muhabbetin kaynağıdır. Yazarın hikâyesinde de şiddet gören bir at, kendisini seven ve kendisine iyi davranan kahramana yürekten bağlanmış, onun iyiliklerini hiç unutmamış ve kahramanın hayatını kurtararak vefa borcunu ödemiştir.

Fakat Yıldız çoktan Yaşar'ın yanına varmıştı. Yaşar ve arkadaşları atın yelesine ellerini doladılar ve ondan güç alarak kıyıya doğru yüzdüler.

Kıyıya çıktıkları vakit üçü de güçsüzlükten çimenlerin üzerinde kalakaldılar. Yıldız kıpırdamadan Yaşar'ın başında bekliyordu. (EK- Vefalı At, s.22)

Yıldız, bir kış günü kendisine uzatılan dost eli tanımış, ona gönülden bağlanmıştı. Yüreği onun için atıyordu. Üstelik sevildiğini de biliyordu. Geriye vefalı olmak kalıyordu. (EK- Vefalı At, s.22)

Sonuç

Bu araştırmada Sara Gürbüz Özeren'in *Erdemlerimizi Keşfedelim Vefalı At* adlı eserinde aktarılan değerler incelenmiş, inceleme sonucunda eserde dokuz değer bulunmuştur. Bunlar; azimli olma, cesaret, doğa sevgisi, dostluk, hasta ziyareti, misafirperverlik, paylaşma, şefkat ve vefalı olma.

Yazarın eserinde değerler olayların akışı içerisinde, dolaylı olarak verilmeye çalışılmıştır. Okuyucunun özdeşim kurabileceği kahramanlar ve onların başından geçen olaylar vasıtasıyla değerler okuyucuya aktarılmaya çalışılmıştır. Okuyucuya bazen iyi bazen kötü olaylar anlatarak, iyi değerler övülmüş değerlerden yoksun kişilerin düştüğü kötü durumlar gösterilerek değerlerin güzel bir yaşam için gerekliliği vurgulanmıştır. Ço-

cukların alıcı oldukları ve bilişsel, sosyal ve psikolojik açıdan gelişimlerinin hızlı olduğu dönemlerde okutulacak doğru eserler de onların gelişimlerine katkı sağlayacaktır. İçerdiği değerler ve çocukların gelişim düzeylerine göre hayal güçlerini de besleyerek yazılan bu eserin de okul kitaplıklarında ve ailelerin kitaplıklarında bulunması önerilmektedir.

Kaynaklar

- Aydın, M.(2011). Değerler, İşlevleri ve Ahlak, *Eğitime Bakış Dergisi*, Yıl:7, Sayı:19.
- Aydın, M. Z. *Okulda çalışan Herkesin Görevi Olarak Değerler Eğitimi*, <http://public.cumhuriyet.edu.tr/maydin/2010-22.doc> (12.12.2011).
- Bacanlı, H. Değer, Değer midir?, *Eğitime Bakış Dergisi*, Yıl:7, Sayı:19.
- Berkant, H.G.; Efendioğlu, A.; Sürmeli, Z. (2014). Değerler Eğitime Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Turkish Studies*, 9/5,ss.427-440, Ankara.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal Psikolojide Yöntem ve Pratik Çalışmalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Büyük Türkçe Sözlük, "Değer", İstanbul: Pınar Yay., 2008, s. 350.
- Erol,K. ve Tütak, M. (2015). Kemal EROL - Mehmet TÜTAK, (2015). Çocuk Edebiyatı Kapsamında İbrahim Alâettin Gövsa'nın Çocuk Şiirleri'ne Değerler Eğitimi Bağlamında Bir Bakış. *International Journal of Languages' Education and Teaching*.Volume 3, Issue 1, p. 210-228.
- Güleryüz, H. (2006). *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, Ankara:Pegem A Yayıncılık.
- Güngör, E. (2000). *Değerler Psikolojisi Üzerinde Araştırmalar*, İstanbul:Ötüken Neşriyat.
- Kanak, M.; Önder, M.; Subaşı, Ç. (2018). Türk Ninnilerinin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Electronic Journal of Social Sciences*.cilt:17, sayı:66, ss.594-602.
- Meydan, H. (2014). Okulda Değerler Eğitiminin Yeri ve Değerler Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme. *BEÜ İlahiyat Fakül-*

- tesi Dergisi, 1(1), ss. 93-108.
- Oğuzkan, A.F. (2000). *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Ankara:Anı Yayıncılık.
- Özbay, M. (2002). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi, *Türk Dili*, Sayı:602.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi:Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:11(1).
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve Edebiyat*, İzmir: Tudem.
- Yalçın, A.ve Aytaş, G. (2005). *Çocuk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yaman, E. (2012). *Değerler Eğitimi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yapıcı, A. ve Zengin, Z.S. (2003). İlahiyat Fakültesi Öğretmenlerinin Değer Tercih Sıralamaları Üzerine Psikolojik Bir Araştırma: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Sayı: 4.
- Yazıcı, K.(2006). Değerler Eğitimi'ne Genel Bir Bakış, *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı:19.
- Yıldırım, A. Ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.